

1082 4

VOORLOPIG VERSLAG

AFDELING I

Tegen het scheppen van de mogelijkheid, dat de Raad kan besluiten de gemeente of niet in kieskringen te verdelen of slechts in twee van zulke kringen, werden geen bedenkingen ingebracht.

Anders was het met de in het wetsontwerp voorgestelde regeling van de verbinding der lijsten. Ongetwijfeld, zo werd opgemerkt, is het voorstel op dit punt ingegeven door de wens om zoveel mogelijk de bezwaren te vermijden, die voortvloeien uit de facultatieve opheffing of beperking van het aantal kieskringen. Men meende echter van vele zijden, dat deze gelegenheid moest worden aangegrepen om iets verder te gaan, nl. om de verbinding van lijsten zonder de in het ontwerp genoemde technische beperkingen mogelijk te maken. Daarbij zou dan het maximumaantal te verbinden lijsten op twee of drie gesteld kunnen worden, dit laatste, ten einde elk excès in de geest van het bekende Amsterdamse geval onmogelijk te maken. Deze wijziging werd geacht te voorzien in een reële en dringende behoefte en men wenste haar bij deze gelegenheid te zien aangebracht. De gewrongen oplossing, welke men onder vigueur van de geldende regeling moet aanvaarden, nl. dat de kandidaten van verschillende partijen in voorkomende gevallen op één lijst moeten worden geplaatst — hetgeen soms zeer ongewenste gevolgen kan hebben bij vacatures gedurende een zittingsperiode —, zou op deze wijze door een betere vervangen kunnen worden. Bovendien geldt hier de overweging, dat bij handhaving van het Regeringsvoorstel eveneens zal worden getracht voor het hier aanbevolen doel gebruik te maken van de nieuwe bepaling, hetgeen als toepassing van die bepaling weinig bevrediging kan schenken, al is het waar, dat die toepassing niet overal mogelijk zal zijn.

In het voorgestelde derde lid van artikel 50 wordt voor het mogen verbinden van twee lijsten de eis gesteld, dat ten minste tien leden de „hoofdlijst” voor een voorkeursnummer aanbevelen. Sommige leden betwijfelden, nog afgezien van het zojuist betoogde, of dit getal tien niet te hoog is. In gemeenten met minder dan 25 000 inwoners betekent deze eis, dat de aanbeveling moet geschieden door de meerderheid van de raad. Kan niet bijv. met een derde van het aantal leden van de raad, met een maximum van 10, worden volstaan?

Men bedenke hierbij bovendien, dat alleen de zittende leden (die volgens het ontwerp in kleinere gemeenten de meerderheid moeten vormen) zulk een aanbeveling kunnen doen, zodat geen rekening kan worden gehouden met verschuivingen, welke zich bij de verkiezing kunnen voordoen en welke tot het optreden van een nieuwe meerderheid kunnen leiden.

AFDELING II

De regeling, voorgesteld in artikel IX, had bij verscheidene leden bevreemding gewekt. Zij achtten het hier voorgestelde een eigenaardige en moeilijk aanvaardbare staatsrechtelijke figuur; personen, die inwoners zijn van een bepaalde gemeente, nl. Rozendaal, en die op de kiezerslijst van die gemeente voorkomen, zullen immers voor het uitbrengen van hun stem worden beschouwd als ingezetenen van een andere gemeente, Arnhem. Deze leden zouden gaarne zien, dat de Minister bij de Memorie van Antwoord een kaart overleede, waaruit de situatie ter plaatse blijkt.

Vele andere leden waren geneigd met het voorstel der Regering mee te gaan. Intussen verklaarden sommigen hunner, dat de omstandigheid, dat de gemeente Arnhem eigenares is van de grond, waarop de noodwoningen, bedoeld in de Memorie van Toelichting, gebouwd zijn, voor hen geen staatsrechtelijke betekenis had.

Artikel X

Verscheidene leden achtten de redactie van deze bepaling omtrent de inwerkingtreding niet juist. Zij meenden, dat een wet niet in het *Staatsblad* wordt afgekondigd, doch geplaatst, en gaven de voorkeur aan een redactie, gelijk die wordt gevonden in artikel 3

van het wetsontwerp Verlenging van de geldigheidsduur der bepalingen van artikel 30 der Woonruimtwet 1947 (1093), nl.: Deze wet treedt in werking met ingang van de dag na haar afkondiging.

Andere leden gaven in overweging de formulering te kiezen, die aanbevolen wordt op blz. 37 van het Rapport „Wetgevingstechniek” van een commissie uit de Vereniging voor administratief recht. Zij zouden bij deze gelegenheid tevens willen vernemen, of de Minister de conclusies, vermeld in dit rapport in hoofdstuk III, onder letter E, in het algemeen tot de zijne maakt.

Aldus vastgesteld 28 Januari 1949.

ALGERA.

KLOMPÉ.

VAN DE WETERING.

BURGER.

VAN DER WEIJDEN.

1082 5

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ingezonden bij brief van 31 Januari 1949)

AFDELING I

De ondergetekende heeft met voldoening kennis genomen van de mededeling, dat tegen de principiële opzet van de in deze afdeling weergegeven bepalingen geen bedenkingen bestaan.

Het voorstel om in beperkte mate een verbinding van lijsten mogelijk te maken, is inderdaad uitsluitend ingegeven door de wens om de bezwaren te vermijden, die uit de facultatieve opheffing of beperking van het aantal kieskringen voortvloeien. Met een verder gaan op dit pad door het verbinden van lijsten mogelijk te maken zonder de in het ontwerp genoemde technische beperkingen, dient inmiddels de nodige voorzichtigheid te worden betracht. Ten deze moge in herinnering worden gebracht hetgeen bij een vroegere herziening van artikel 50 der kieswet in de Tweede Kamer werd te berde gebracht.

Vóór 1923 liet artikel 50 de verbinding toe van lijsten, die in een zelfde kieskring of in een niet in kieskringen verdeelde gemeente waren ingediend. In genoemd jaar werd deze bepaling uit de kieswet geschrapt, toen de Tweede Kamer zonder hoofdelijke stemming een daartoe strekkend amendement van de heer Van den Heuvel c.s., gesubamendeerd door de Commissie van Rapporteurs, aannam (*Handelingen Tweede Kamer, 1922—1923, blz. 2032*). Bij de behandeling van dit amendement werd in de Kamer onder meer opgemerkt, dat door het verbinden van heterogene groepen bedrog gepleegd werd ten aanzien van de kiezers; de een werd door deze, de andere door gene leuze aangelokt en een verkeerde voorlichting was daarvan het gevolg. Een zodanige verbinding kwam neer op een speculatie, waarbij elke lijst kans verwerfde om met behulp van vreemde stemmen één of meer kandidaten verkozen te krijgen. Als prijs werd gegeven de mogelijkheid, dat men met eigen stemmen één of meer kandidaten van een andere politieke partij aan een zetel hielp.

De ondergetekende meent, dat deze bezwaren, die in 1923 door bijkans de gehele Kamer werden gedeeld, ook thans nog ernstige overweging verdienen.

Er moge in dit verband tevens op gewezen worden, dat de mogelijkheid om lijsten te verbinden, die in een zelfde kieskring of in een niet in kieskringen verdeelde gemeente zijn ingediend, gesteld dat zij wenselijk geacht wordt ten aanzien van de gemeenteraadverkiezingen, terzelfder tijd geopend moet worden voor de verkiezing van de Tweede Kamer en de Provinciale Staten, aangezien hierbij dezelfde maatstaven aangelegd moeten worden. Een dergelijk ingrijpende wijziging van de kieswet gaat naar de mening van ondergetekende de beperkte opzet van dit wetsontwerp verre te buiten. De ondergetekende zou er dan ook verre de voorkeur aan geven deze aangelegenheid aan het Centraal Stembureau voor te leggen met het verzoek hieraan bij zijn arbeid voor een nieuwe kieswet de nodige aandacht te besteden.

Het Voorlopig Verslag onderstreept de opmerking in de Memorie van Toelichting, dat de regeling door een grote partij die voor zich zelf met twintig kandidaten genoeg neemt, kan worden gebruikt om een verbond met een andere (vermoedelijk kleine) partij aan te gaan. Naar het voorkomt, zal deze theoretische mogelijkheid zich bij zo hoge uitzondering voordoen, dat het onnodig is daartegen op te treden. Men bedenke, dat de voorgestelde mogelijkheid van verbinding slechts gegeven wordt bij gemeenteraadsverkiezingen in gemeenten, die meer dan 20 000 zielen tellen en bovendien niet in kieskringen zijn verdeeld. Verder gelden nog als voorwaarden, dat de „hoofdlijst” in verband met het nieuwe voorschrift van artikel 10 der Gemeentewet de namen van twintig kandidaten moet tellen en dat zij door ten minste tien raadsleden voor een voorkeurnummer moet zijn aanbevolen.

In het Voorlopig Verslag wordt verder de vraag gesteld of dit getal van tien niet te hoog is. De ondergetekende meent hierop een ontkennend antwoord te moeten geven. Men dient hierbij in het oog te vatten, dat een verbinding, als bedoeld in het derde lid van artikel 50, slechts kan plaats vinden ten aanzien van een lijst, welke is ingediend met het hoogst toelaatbaar aantal kandidaten (20). De opzet van het voorschrift is, dat deze verbinding slechts zal worden toegepast door die partijen, welke met een maximum van twintig kandidaten op één lijst in verband met de aanwijzing en plaatsvervangende van raadsleden niet kunnen volstaan.

AFDELING II

De ondergetekende moet erkennen, dat de hier voorgestelde regeling staatsrechtelijk minder fraai is. Hij zou er dan ook verre de voorkeur aan gegeven hebben de geschetste moeilijkheden door een grenswijziging uit de weg te ruimen. Toen hem evenwel bleek, dat deze ten gevolge van de in de Memorie van Toelichting genoemde omstandigheden niet tijdig tot stand kon komen, moest hij noodgedwongen tot het voorstellen van de onderhavige regeling overgaan. De motieven, welk tot deze beslissing leidden, zijn uitvoerig in de Memorie van Toelichting uiteengezet, zodat de ondergetekende moge volstaan met daarnaar te verwijzen.

Aan het verzoek van verscheidene leden om de situatie ter plaatse aan de hand van een kaart duidelijk te maken, voldoet de ondergetekende gaarne. Hij voegt daartoe een drietal kaarten bij deze Memorie van Antwoord¹⁾.

Artikel X

De te dezer plaatse gemaakte opmerkingen hebben de ondergetekende aanleiding gegeven bij Nota van Wijziging de in de eerste alinea voorgestelde redactie over te nemen.

Het in de tweede alinea genoemde rapport maakt op het ogenblik een onderwerp van studie op verschillende Departementen uit.

In dit stadium geeft de ondergetekende er de voorkeur aan, zich over dit onderdeel van het rapport zijn oordeel voor te behouden.

De Minister van Binnenlandse Zaken,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

¹⁾ Nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden.

1082 6

NOTA VAN WIJZIGING

(Ingezonden bij brief van 31 Januari 1949)

Artikel X van nevenvermeld wetsontwerp wordt gelezen:

Deze wet treedt in werking met ingang van de dag na haar afkondiging.

1082 7

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is in de kieswet, de gemeentewet en de wet van 1 Maart 1946 (*Staatsblad* no. G 41) enige wijzigingen aan te brengen, alsmede een bijzondere voorziening te treffen met het oog op de in een tweetal gemeenten in 1949 te houden gemeenteraadsverkiezingen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

AFDELING I

A

De kieswet wordt als volgt gewijzigd:

Artikel I

De derde en vierde volzin van het eerste lid van artikel 31 worden vervangen door het volgende:

„De raad van zulk een gemeente kan evenwel besluiten onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten deze verdeling op te heffen of niet tot stand te doen komen, dan wel de gemeente in twee kieskringen te verdelen. Gedeputeerde Staten, de raad gehoord, brengen de verdeling in kieskringen tot stand.”

Artikel II

Aan het eerste lid van artikel 50 wordt een volzin toegevoegd, luidende:

„Is gebruik gemaakt van de bevoegdheid, bedoeld in de derde volzin van het derde lid, dan dient deze verbinding binnen twee dagen na de kennisgeving, bedoeld in artikel 49a, te geschieden.”

Artikel III

Aan het derde lid van artikel 50 wordt het volgende toegevoegd:

„Is echter een gemeente van meer dan 20 000 zielen niet in kieskringen verdeeld, dan kan een lijst, welke is ingediend met het hoogst toelaatbaar aantal kandidaten, bij de verkiezing van de leden van de gemeenteraad met één andere lijst worden verbonden, indien eerstgenoemde lijst overeenkomstig de bepalingen van het vijfde lid door ten minste tien leden van de gemeenteraad voor een voorkeurnummer wordt aanbevolen en de andere lijst niet voor een voorkeurnummer wordt aanbevolen.”

Artikel IV

In de eerste volzin van het vijfde lid van artikel 50 wordt in plaats van „in het eerste lid” gelezen: „in de eerste volzin van het eerste lid”.

Artikel V

In artikel 50a wordt in het tweede lid na de tweede volzin een volzin ingevoegd, luidende als volgt:

„Is gebruik gemaakt van de bevoegdheid, vermeld in de derde volzin van het derde lid van artikel 50, dan wordt het nummer, dat aan de voor het voorkeurnummer aanbevolen lijst is toegekend, eveneens toegekend aan de daarmee verbonden lijst met toevoeging van de letter A.”